

Samuel Bohl Paul Schütte

Disputatio ... Pro Formali Eruendo Primum in explicatione Scripturae Sacrae ...

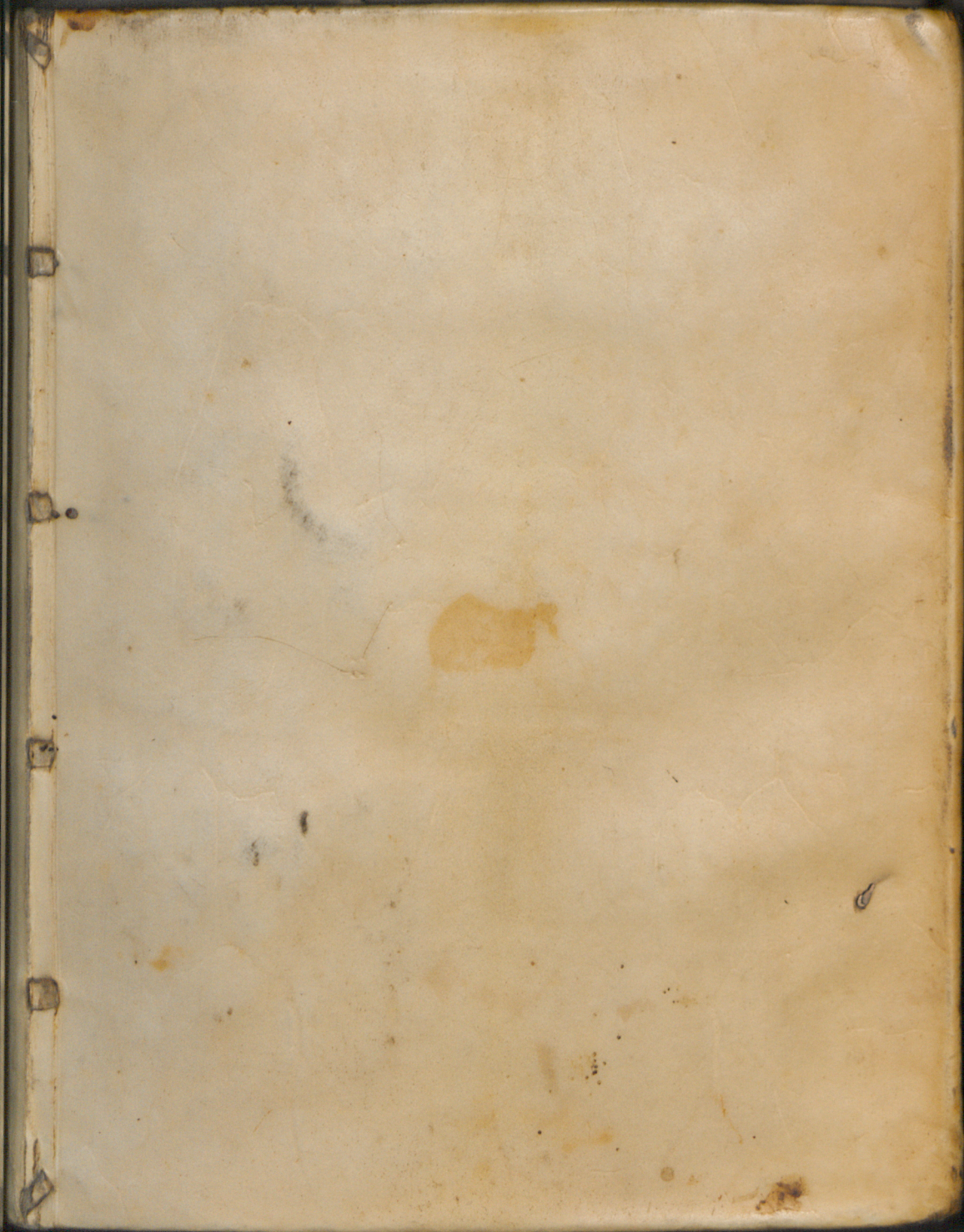
4 :

Rostochi[i]: Kilius, 1637

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn770609791>

Band (Druck) Freier Zugang

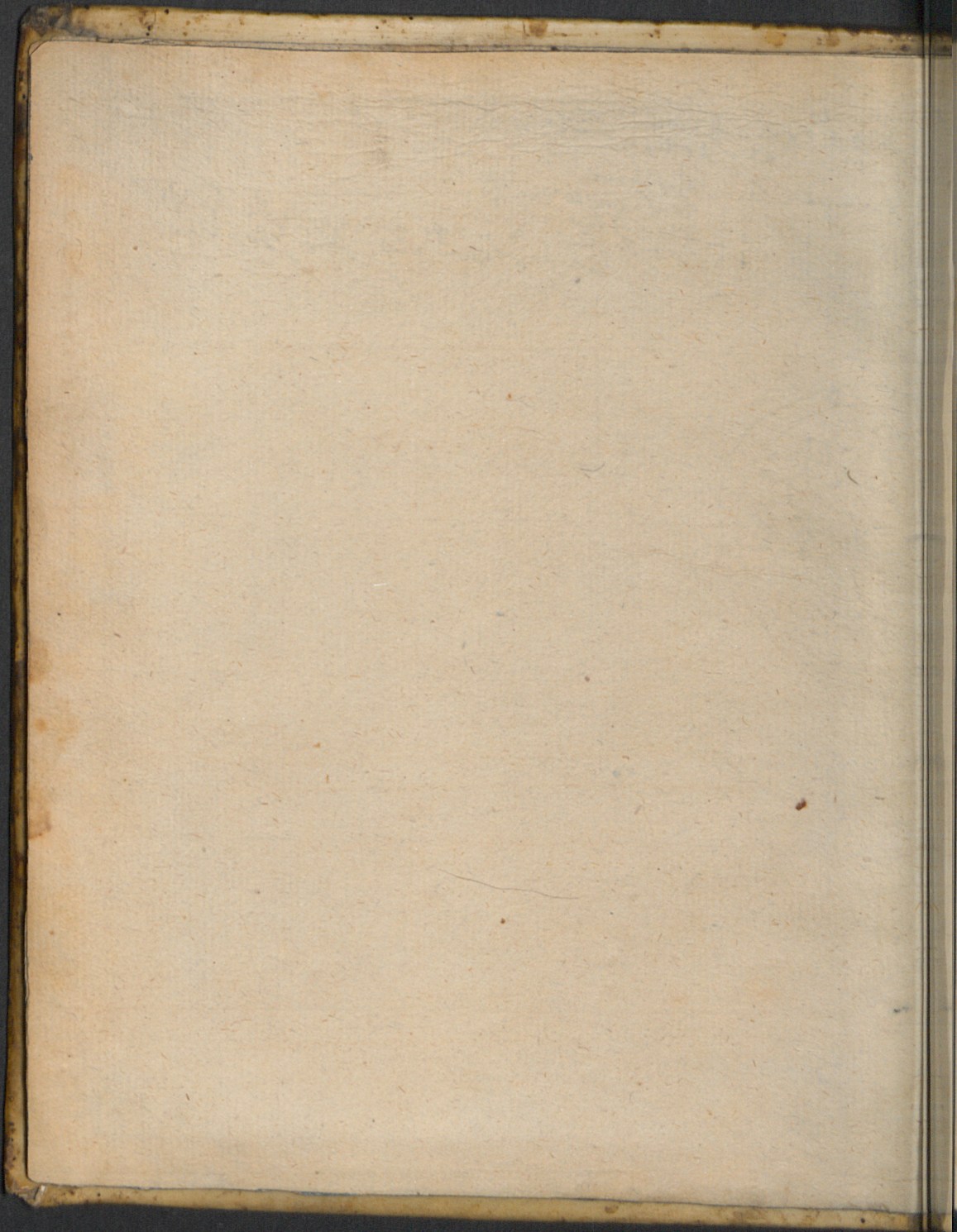

Clc - 1871¹ - 15.

1825

DISPUTATIO QUARTA
PRO FORMALI
SERVENDO PRIMVM
in explicatione
SCRIPTVRÆ SACRÆ

Quam

D. O. M. A.
PRÆSIDE

M. SAMUEL BOHL
Gryphenberg. Pomeran.

*In Academia Rostochiensi publico Docto-
rum examini subijcie*

PAULUS SAGITTARIUS
Julinò Pomeranus.

*Habebitur in Auditorio majori ad diem 19. Julij
horis antemeridianis.*

ROSTOCHJ,
Literis NICOLAI KILII, Acad. Typogr.
Anno M. DC. XXXVII.

DISERTATIO QUARTA
PRO FORMA
SERVANDO PRIMVM
in explicatione
SCRIPTURAE SACRAE

Præsident
D. O. M. A.
PRÆSIDENT

M. SAMUEL BOHL
Cyprianus Pomeranus

In Academia Rostochensi publico Doctore
non curavit

PAULUS SACHTARIUS
Johann Pomeranus

Receptor in Auditorio majore ad diem 19 Julij
non curavit

ROSTOCH

Typis NICOLAI RILLII Acad. Typogr.
e Anno MDCXXXIII

AD disputationem quartam pro
 FORMALI accessum faciens, pro proxi-
 mio iterum quædam præmitto, quæ ad di-
 lucidationem materiæ nostræ & intentio-
 nis meæ facere videntur. Ac primum qui-
 dem, cum in titulo dico: Pro formali eru-
 endo *primum* in explicatione Scripturæ Sa-
 cræ, Vox *primum* mihi sumitur pro *primum*
 ordine.

2. Cum ergò explicator Scripturæ, qui non cum præconceptâ
 opinione textum sacrum evoluit & elucidare annititur, qui venit ut
 non inferat sensum sed ut exportet, textum sumit ad manus, ille te-
 netur primum in Hebraicâ linguâ, cum textus videtur esse obscurus,
 respicere formale & tentare, num in eo ibi sumatur nec ne, idq; eò
 magis, quo aptius hoc formali percepto rectè possit pro ratione
 materiæ commodum sensum haurire. e. g. cap. 5. Jobi, in oratione
 secundâ, Eliphatz, contra Jobum disputans, eumq; convincere stu-
 dens, meruisse cum tales ærumnas extraordinarias, variaq; argu-
 menta proponens & accumulans, inter alia ita dicit קרא נא הוי ש
 עניך clama quæso, num sit עניך Quid dicam lector? affligens te vel
 respondens tibi, nam ענה significat & respondere & affligere. Si jam
 primum sumenda sit specialis significatio, ego ignoro, quænam sit
 ipsarum prima. Videtur enim dici posse: Clama nunc, num erit af-
 fligens te id est si tu modò invocas aliquem, & non bonitati tuæ cau-
 sæ fidus, res erit salva. Vel: clama, num sit respondens: id est invoca,
 tamen non exaudieris.

3. Ego ergò cum sine præconceptâ opinione hunc textum aspi-
 cio, primum considero formale, quod consistit in similitudine, &
 tento, num in tali passu procedat. Voca quæso: Quære vel nomina,
 num sit similis tibi, Job nenne mir einen/ was gilt s/ ob du einen fin-
 dest/ der dir gleich sey, und sibe dich umb nach einem Heiligen. Id est, ne
 unicum

unicum exemplum dare poteris, ubi homo sanctus, qualem te somnias, ita sit afflictus & qui ita sicuti tu mala tam agrè tulerit. Ergo tu non es sanctus, sed dignus, qui tam extraordinariè affligaris. Oppositionem קרא & ענה hic prævideo, eaq; chartam non onerabo.

4. Sic, ut adhuc unum exemplum sumam, quod mihi jam fortè incidit ex Jobo פקרת ניד ולא תחטא e. r. פקרת & תחטא sic לטכ טרעוהווסר opprobrium est illi, qui liquefit & dissolvitur à proximo suo. Hic interpres primum necesse est contempletur vocem חסר, formale autem ejus jam præcognoscit consistere in *einem ju Gemüthe sühren*/ ne exprobrare, voce forsitan imbecilliori utar. Hinc dicit liquefacto id est, recedenti à proximo suo est exprobratio. Quænam ista est exprobratio, estne vel in bonum vel in malum, consequentia verba, *nam timorem Domini derelinquit*, svadent, ut sit exprobratio in malum id est, dedecus, opprobrium. Nam exprobratio, quatenus in lingvâ Hebraicâ purificatur, est alia in malum, & est dedecus, alia in bonum & est misericordia & decus, quæ in Deo propriè residet & consequenter à piis exercetur. Nam חסר ita Deo exprobratur quasi, quando ei gratiæ aguntur. Ubi tamen præmoneo, me non allegari velle ad Ciceronis latinitatem elegantem, cum ego ex tempore vocabulum latinum aptum invenire non semper queam, sufficit autem, quod satis multis verbis mentem explicem.

5. Hæc fusiùs scribere volui, ut occasionem haberem inferendi consensum doctissimi cujusdam Professoris Academici. Nam ut aliorum judicia, quæ cum Theologorum eorumq; ex professo Hebraistarum sint, magnificienda alias præteream, & ex libro impresso, quod apud mundum majorem auctoritatem conciliare, quædam huc referam, videatur, Idea boni interpretis & malitiosi calumniatoris, quæ obscuritate dispulsâ verum sensum à falso discernere in omnibus auctorum scriptis [forsan hic etiam cum aliis multis in latinâ lingvâ obtinere probare poterit] ac orationibus docet, & plenè respondet ad quæstionem *Unde scis* hunc esse sensum non alium? Omnium facultatum studiosis perquam utilis, edita à M. JOHANNE CONRADO DANNHAWERO P.L. Cæs. & Eloqu. Profess. in Argentor. Acad. ordinario p. 157. Jam vero ibidem Theologo excellentissimo, ita autem ibidem lego: *Ipsa termino-*

7177

rum expositio duplex est I. Materialis, quam vox habet in statu vestri-
 Et ad materiam, qualem ipsa subjecta materia admittit. II. Forma-
 lis, quam vox habet in statu absoluto, quem per se habet & quæ ejus est
 definitiva ratio abstracta ab omnibus materialibus c. g. Generatio in
 physicis appellatur & ea in quâ idem specie gignit idem specie, ut equus
 equum, canis canem: & eâ, quâ (generatione æquivocâ) idem genere
 gignit idem genere, ut, cum Sol è putri viscere tauri florilegas excludit
 apes: in Theologicis autem ea quoq; generatio dicitur, quâ Deus Pater
 idem numero gignit Filium eundem numero. Triplex igitur Vocis ge-
 nerare est sensus materialis, quorum ratio Univoca generalis, in quâ
 omnes hi tres sensus in genere conveniunt, dicitur SENSUS FOR-
 MALIS, &c. c. g. Communicatio essentiæ productiva, hanc enim
 generalem definitionem & generatio univoca & æquivoca & divi-
 na agnoscit. Quando igitur quæritur absolutè, quid sit & significet
 generatio? non respondendum, quod sit communicatio essentiæ
 ejusdem numero, sicut, cum quæritur; *Quid est animal?* nemo re-
 spondere debet, est corpus rationale, hoc enim non est definire sed
 sophisticari. Sic post aliquot lineas describit Fidei formale *da man-
 sich auf etwas / das man weiß oder gehöret hat / verläßt ic.*

6. Ex quibus colligat Lector necessitatem scrutinij pro formali, & si
 scivissem tantū virum hæc posuisse, ego in primâ disputatione ea al-
 legâssem, cujus reliqua verba, ne nimis multa exscribam prætereo, re-
 mittens Lectorem ad lectionem utilissimi illius libelli, quia præser-
 tim etiam regulas consequentiarum in hoc negotio suppeditat, quæ
 aliàs etiam ipsa ratio dicitare videtur. Et omnino placet, quod in-
 stituit respõsionem ad quæstionem; *Quid est animal?* Est corpus
 rationale, idem enim ac si ad quæstionem, quid significat *חיה?*
 responderetur, *perdidit* nam scriptum est *כליל וחלה והאליים כליל*
 vel *והחלה ביהוררה* alter autem magistraliter responderet, non
 significat perdidit sed renovavit, nam scriptum est *קרי רהיה*
כוח חלפי כוח die auff den Herrn hoffen / bekommen neue Kräfte /
 Quare interpres assumit formalem significationem *permutare*, &
 videt ex contextu num in bonum vel in malum &c.

7. Non hoc autem volo, quando dico Formale primò est assu-
 mendum in Scripturâ sacrâ, quasi ego necessariò cogar subsistere in
 G 3 formali,

formali, sed hoc dico, quæ formali illi subſtrata materia certam induat veſtem ſic **קָוֶן** ſignificat colligere in formali Eſa. 5. induitur ei veſtis auferendi collectim, alibi retinendi collectim.

8. Et ſicuti præſupponenda eſt ſemper ſignificatio generalis ſeu formalis, ut ſumma, ita etiam ſtatuo in materialibus ſeu ſpecialibus ſignificationibus tamdiu primariam eſſe retinendam, quamdiu contrarium non ſvadeat textus. Tunc enim omnibus ambiguitatibus via præciditur. E. G. In principio creavit Deus cælum & terram. Ibi aſſumo primò illud Formale, mirabili & creaturis impoſſibili modo aliquid producere, illud formale ibidem vel ſimpliciter retineo, vel ſi, ut *Chemnitius* tom. 1. cap. 5. p. 135. Lyran ſententiam cum approbatione Lutheri allegat, cælum & terram ſumam ibidem pro rudi materiâ futuri operis, vocem eam velim reſtringere ad materialem & ſpecialem ſignificationem, tunc primaria erit aſſumenda, quæ ſi ſit *create ex nihilo*, valebit.

9. Et hic forſan ex ratione probare poterunt alij, quod tales ſignificationes ex analogiâ ſtent per ſe pro ſignificatione principaliori, niſi forſan eas materia debilitet & ad inferiores deprimat. Sic **קָוֶן** cum de ſignificatione ſpecialiori ago, ſumo in famoſiori & prima, nempe pro vero Deo, niſi contextus expreſſe jubeat recedere, ut in loco cujuſdam Pſalmi.

10. Nec prætereundum eſſe arbitraretur hic monere, quomodo ſignificationes ſpeciales ſeu materiales vel mediata vel immediatè à ſuis descendant ſuperioribus, niſi conſtituiſſem loco proæmij de his in quinta diſputatione quædam dicere. Hic tantum lubet inferere, quod, ſicut revera in radicibus quædam datur forma, quæ eſt eruenda à ſcrutante, ita etiam in materialibus deſcendentibus datur & generalis ſeu latior ſignificatio & ſtrictior: Id quamvis non ſimpliciter ad radicem alligem tamen ab eâ omnino ſeparandum non eſt. Sic **קָוֶן** ſignificat omne illud, quo ſuſtentatur homo vel in civilibus vel in ſpiritualibus, vel in corporalibus: verum hoc ſatis citò ad radicem redigi poſſe prævideo, quamvis mediata ſit formæ in eſſentia, ergò aſſumo vocem, **קָוֶן** latior ſignificatio eſt, quod ſumatur pro eo, qui certat cum Deo, qui Deum fide & precibus vincere poteſt; ſtrictior eſt, quando hoc nomine no-
tantur

tantur filij Jacob vel singularis aliquis filius, 'strictissima quando Jacob ipse.

11. Ex his duabus vocibus **ישראל** & **ישראל** formo talem regulam: In Nominibus appellativis rerum præponitur generalis significatio. In nominibus propriis specialis & materialis, non quatenus specialis sed quatenus est propria & primaria & fundamentum suppeditat reliquis significationibus, sic, sicut **לחם** *omnis generis sustamentum*, præbet significatione sustamenta corporali, spiritali & civili pani, & corpori, quatenus illud devorandum describitur. **ישראל** suppeditat significationem certanti cum Deo sive vincenti, filiis Israel, filio cuiusdam insigni Israelis, item ethnicis converfis, quia etiam in suo genere est generalis, quia est fundamentalis & formalis, ex quâ reliquæ suam denominationem sortiuntur, quamvis, si **ישראל** nomen proprium non esset & ita respectu nostræ imbecillitatis magis cognoscibile omnino alias præferendum esset, certans cum Deo & fide vincens.

12. Sic cum ego in Esaia *Non me vocasti Jacob nec in me laborasti Israel*, primo cogor sumere vocem Jacob & Israel in persona filij Isaaci, quia illa hic quasi genus est & sicuti supra formale descripsi, quod sit, quod invenitur in omnibus descendantibus, ita etiam in quovis, qui Israel & Jacob dicitur, respectu istius juxta quem dicitur, video autem contextum significationem hanc non admittere, nam videtur, omnino agere de presentibus & nuper præteritis, affumo filios Jacobi, qui erant in terrâ Canaan, statim contextus contradicit, quia video de novo Israele creando hic dici, de Israele agi, qui non obtulit sacrificia &c. ergo tandem recurro ad gentiles, de quibus verificari textum deprehendo.

13. Quæ ideo fusius deducere, volui, ut in nominibus propriis alia via progrediendum esse demonstrarem, non ut à regulâ exentiâ sed ut à regulâ exire visa, quia quod præstant communiter formæ, hic nomina propria in suo genere præstant similiter. Sic **מצרים** proprium viri est forma quasi filij Egypti est materia & in significatione accipiuntur specialia. Sic Sodom & Gomorrha est formalis significatio, in materialibus dicitur in Esaia alia ita Jerusalem & Judah.

14. Jam progredior in ordinario scrutinio ad vocem ארש quam dico in formali suo significare *Evolvare*. Ego puto maximè parte ipsas formas in scriptura esse conspicuas, at cum prolixioris ea res sit indaginis ob alios labores non ubi eas habiturus sum, sperans, fore qui in posterum satis feliciter eruent omnia. Cum autem jam incidat significatio formalis ad literam in scripturà, eam meritò hic appono. Videatur Job cap. 6. הורתי ואני אחריש docete me & ego tacitè evolvam, id est, ego scrutabor num recte loquamini, sequitur enim statim מה נמרצו אמרי ישראל q. d. placet omninò fidelis admonitio, modò ipsimet vos & sitis fideles & intelligentes &c.

15. Hæc forma aliquot species vestium induit, cum ad materias descendit, iisq; quasi immergitur, significat enim arare, forma quadrat, qui enim arat, evolvit terram, ut legimus de Elifcha arante, sic in lege vetitum erat arare simul bove & asino & alibi sæpe, in quo forma tam manifesta est, ut nihil supra, unde Amos, ut rem impossibilem proponit, arare in petra, quia ibi evolutio terræ vix sequetur. Hinc descendunt nomina arationis in Genesi instrumenta arationis in lib. 1. Samuelis, ubi etiam ligonis fit mentio ceu instrumenti satis apti ad evolvendam terram.

16. Deinde significat etiam scrutari, cogitare, quæ cum aratione magnum habet commercium adeò, ut sæpè vix discerni queant, sicuti in Jobo legimus de ארשי און & Simson allusit ad significationem in mentione arationis vitulâ alienâ, quia illud arare cum cogitare & meditari in alieno cerebro erat unū & idem. Satis aliàs significatio cogitandi & volvendi animo est clara in scripturâ sacra, ut cum v. g. Salomo dicit אל תחרש על רעך רעוּ ubi si non formale primum considerare deberem, ne ara contra proximum tuum malum: sed ut ut sit, quivis vidit & hic primum sumendum esse formale, quod est evolvit. *Ne evolvat*. De hinc quæritur, num illud evolvere debeat fieri vel aratu vel mente & cogitatione, & contextus fradet mente, id est: Ne cogites & ne machineris contra proximum tuum mala.

17. Postmodum significat etiam hæc radix exarare id est, signare, scribere, quam rationem etiam Latinos retinuisse ex voce exarare manifestum est. In hac significatione scriptum est in Jeremiâ cap. 17. Peccatum

Peccatum Jhuda **לויח רבב** **על ושה** quia exarare & exculpe-
re in hoc genere, conveniunt.

18. Quomodo autem significatio tacendi cum formâ conveniat
forsan dubium moveret, si loqui, meditari & tacere latinorum op-
poneremus, ubi necessario ad Antiphrasin recurrere necesse est, si-
cuti in voce Bellum quasi minimè bellum: Sed quicquid sit, ego in
lingvâ Hebraicâ tam certè credo Antiphrasin obtinerere, quam cer-
to mihi persuasum habeo, autores Antiphraseos istius, nunquam le-
gisse, vel à legente audivisse Canonicam Scripturam. Puto ego ta-
cendi significationem cum evolvendi ratione optimè concordare,
nam qui tacet perpetuò cogitur evolvere multa & perpetuò quasi
meditari, nam meditatio & taciturnitas optimè se excipiunt.

19. Ex comunione harum significationum resultare arbitror
vocem **שרר** quæ significat artificem in rebus sat multis, ut notum
est. Vocem autem **שרר שיר** in Jonâ non ideo dici puto vehe-
mentem, ut flante eo fiant homines surdis similes, sed quia evolvit
omnia, muros diruit, arbores de loco movet &c. Sic optimè cum
formâ omnia quadrare puto.

20. Vox **לחם** significat in formali suo, refecit & sustentat se,
sic Prov. 9. v. 5. **לחמי בלחמי** reficite vos pane meo, specialiter si-
gnificat edere sicuti scriptum est Prov. 23. v. 1. cum sedes cum domi-
nante ad edendum &c.

21. Hinc descendit vox **לחם**, quæ in supremâ significatione
non significat panem, sed omne quod sustentat & reficit hominem
tam in spiritualibus quàm in corporalibus, quàm etiam deniq; in
civilibus: Unde in Esa. 3. dicitur, Dominus Jhova Zabaoth auferet ex
Jhudah & Jerusalem fulcimentum & fulcimentum, omne fulci-
mentum panis & omne fulcimentum aquæ; tam clarè loquitur,
quasi digito monstraret nobis formam. Nam ibidem panis non est
panis hordaceus vel alius quidam, sed omne id quod Jerusalem &
Jhudah poterat fulcire & sustentare, quale erant, Fortis & Vir belli,
Judex & Propheta &c. nam ibidem per notam figuram mihi dictam
interpretationem posteriores phrasès priores explicant, sicuti vide-
mus in cap. primo Esa. A planta pedis usq; ad verticem non est in eo
integrum, explicatur statim: Terra vestra desolata est, terram ve-
stram peregrini edunt, civitates vestræ igne combustæ sunt &c.

22. At malè convenire videtur significatio belligerandi, utur autem hæc videantur dissona, optimè quadrabunt si consideremus primò generaliter, quod in aliis multis etiam usu venire videmus: Convenientiam mediatam aliam esse, aliam immediatam. Immediata est quando simpliciter ab ipsâ radice & ejus formâ fluit vox: Mediatâ, quando mediante aliâ significatione sub forma contenta significatio esse cognoscitur. De quo alibi.

23. Jam possum dicere bellum gerere cum formâ convenire mediante voce *edere* quod ut significatio materialis continetur sub formali, at hîc vix me eo usq; urgeri video, nam bellum est etiam aliquid quod pertinet ad sustentationem alicujus. In textu orationis tertæ Esaiianæ dicitur, quod Rex Syriæ & Rex Israel venerint Jerusalem **לחלל** ad pugnandum, ad devorandum eos, juxta formam dico illud pugnare erat ad trahendum ad se civitatem & in suos usus convertere. Unde dicunt illi belligerantes **נבקיענה אלינו** & addunt & faciamus Regem in medio ejus filium Tabeel.

24. Si autem hæc non arrideant, poterit dici esse rationem convenientiæ mediatæ, de quâ in futura disputatione loco præamij quædam dicturus sum. Tunc tutò etiam recurrimus ad phrasæologias, devorari gladio *das Schwerdt frist* etc. D. Luth. sed ita tamen, ut notetur in quovis bello forma mea.

25. Bellum dicitur geri ob pacem, ergò **מלחמה** est res quæ facit pacem & ita inducit subsidium in rebus publicis, bello acquirimus possessiones ditionum, ergò **מלחמה** est medium augendi sustentacula principum: Bellum est medium dividendi spolia, unde quando audio vocem **מלחמה** præliantes & conceptum formalem mihi imaginor, putò objectos mihi esse, qui laborent & certent de certo subsidio sibi acquirendo.

26. Jam progredior ad radicem **ש** cujus formale est *intendit*, de voce significat cecinit, de oculis significat tueri, de pedibus significat ambulavit in significationibus materialibus. Quando ergò explicator scripturæ sacræ vocem **ש** legit, non ei est exordium à significatione *canendi*, à significatione *ambulandi* vel à significatione *vivendi*, multo minus à significatione huic radici mediatè competenti *insidiandi*, sed à significatione *intendendi*. Sic in Psalm.

septimo,

septimo primum dico quod iatendit vel direxit ad Dominum, deinde contextus me docet legendum esse, quod cecinit Domino. Sic Job. 7. לא תשורני אין ראי contextus docet, quod prævaleat significatio videndi. In Esaia alicubi concatenatur sententia, & docet ורשרי significare & ambulasti, id est direxisti cursum tuum, unde R. D. Kimchi refutat R. Saadium, qui refert hanc vocem ad donum, & se explicasse dicit in libro radicum per ורלכר & ivisti.

27. Voces nominales hinc descendentes etiam facile ad communem illam formam referuntur. E. G. ורשרי significat *muuus*, quo cum venire solebant antiquitus ad Prophetam quantum colligitur ex 1. Samucl. 9. v. 3. nisi forsân adhuc generaliori veniat significatione apud Thalmudistas vel Rabbinos. Bos subjacet huic significationi, quia dicitur ורר forsân à suâ inspectione quam quasi habet supra reliqua armenta, vel à gradus directione, quod præeat, cum ad pascua ducuntur vacca: vel à vocis claritate, quod bene possit audiri, cum mugit &c.

28. ורר murus cum formâ quadrat, quia vel, ut Schindlerus dicit, exinde prospicitur, vel quia primo intuitui hostis objicitur & ita etiam incursum, nam murum vel terminum dici à videndo notat etiam in alio genere vox מרור à מרר vidit adeò quidè ut & in Jobo juxta sententiam R. Menachem allegante R. S. Jarchi מרר significet *terminus sit*, ut ita non tantum derivata à מרר sed & ipsa radix aliquantulum in hoc nos confirmare posse videatur, ut alia taceam. Reliqua derivata omnia partim mediata, partim immediata optime respondent.

29. Dehinc placet vox מרר cuius formale esse dico *eminuit*. Hæc forma manifestè conspicitur in Jobo, cum dicit Bildad מרר מרר מרר ubi non recurrendum est ad significationem specialem sed ad generalem. Nam eâ ratione dicendum esset, num superbus est juncus, vel num magnificus est juncus sine loco cœnoso. Hinc consequenter erit recurrendum ad metaphoras, cum, si dicas in formali suo; *Num aminebit*, res tota salva sit, nam tunc lector videt, quod eminere junci sit accrescentia, ut super terram conspiciatur. Postmodum autem significat vel in malum vel in bonum,

in malum *fastuosus fuit*, in bonū *magnificus & præcellens fuit*, in quibus, quomodo forma verificetur, me etiam tacente quisvis videt, reliqua descendencia facile applicabuntur, mihi sufficiat dedisse formam. Ubi tamen non possum, quin iterum notem, quomodo oppositæ significationes sæpe sub unâ forma contineantur, cujus rei exempla etiam suppeditarunt præcedentes disputationes, ex quo colligitur, rectè à me dictum fuisse, Formale & generale mihi hîc unum & idem esse.

30. Cum autem positum **לְנִינָא** non propinquior litera sit in cubo quam **לְנִינָא** explicabo vocem **לְנִינָא** cujus formam puto esse *vicinitate tangere*, in passivo *vicinitate tangi*. Formam hanc quamvis sufficiat demonstrare in suis materialibus, libet tamen tentare, annon ex lib. Esræ & Nehemias ea asseri queat. Legimus autem ibidem de filiis Chabajah, quod genealogiam suam non deducere valentes **לְנִינָא מִן הַכֹּהֲנִים** sint remoti à sacerdotio, ubi non immeritò queritur causa illius significationis & scrutans deprehendo rudè minervâ talem latinitatem me primum delineare posse, vicinitate facti sunt à sacerdotio id est, ex vicini facti sunt sacerdotii, nam **לְנִינָא** & **לְנִינָא** solent mutare significationem e. g. **לְנִינָא** & adhortatus & dehortatus est, cum **לְנִינָא** adhortatus est, cum **לְנִינָא** dehortatus est. Si autem hæc nimis longe videantur esse petita, consideretur modò vox **לְנִינָא** quam arctè vicinitas cum ea sit conjuncta, unde Boaz dicit: Ego sum **לְנִינָא** verum alius **לְנִינָא** qui magis est, ratio, quia vicinior est quam ego. Unde puto etiam David dixisse. *Appropinqua ad animam meam* & **לְנִינָא** redime eam, quo ipso procul omni dubio alluist ad formale. Adeo autem vera hæc videtur forma, ut & in nostra Pomeranica lingua Germanorum *tauffen* quod aliquando per **לְנִינָא** exprimitur ceteri solent per *an sich bringen* / q. d. sibi vicinum facere.

31. Sed quid prolixius his immoror, forma est iusta. Materiales significationes sunt, redimere, sibi approbriare, vindicare, quæ ita restringuntur ad formam propinquitatis, ut ferè non videam, quomodo in consideratione materialium significationum ad aliam formam dilabi possibile sit. Ex hac significatione toties in Lege legimus de **לְנִינָא** item de **לְנִינָא**

32. Quod

32. Quod ad hæc attinet, ut pauca ex multis hic obiter inferam, dicitur in Lege; Et is qui ex paupertate vendita amici redemit, sicuti Levit. 25. Ex quo jure arbitror natum esse jus quoddam Germanis dictum *Beyspruch*, ubi nemo potest sua dividere peregrinis, nisi prius consultis sibi propinquis iisque jus suum negligentibus. Item, qui pro amico propinquo accipiebat ea, quæ dabantur ab iis, qui proximum læserant. Num. 5. Quem locum cum attentius evolvo, video magis explicari in *puro formali* pro propinquo quam pro vindice. Ex quo jure natum esse arbitror, sive cum eo convenire jus hereditatis, quod in R. I. solet cedere proximo cum consanguinitate junctis. Nam sicuti in absentia & defectu talis hæredis bona cedunt Principi vel summo vel intermedio pro ratione juris consueti, ita in lege divinâ in absentia talis אֵלֶּיָּהּ bona cedebant Domino & Sacerdotibus, idque ratione circumstantiarum istarum de jure. Sumitur etiam in lege pro proximo quatenus ei licitum est occidere homicidam, qui interfecit aliquem ex consanguinitate, unde dicitur. וְהָרָג אֶת אֶתְמוֹנוֹ non solum, quia vindicat sanguinem proximi, sed etiam quia est propinquus sanguinis, cuius vi potest occidere & ulseisci sanguinem proximi וְהָרָג אֶת אֶתְמוֹנוֹ.

33. Hic אֵלֶּיָּהּ ex lege ducebat uxorem demortui amici vel fratris, ex quo jure quidam quærebant ex Christo, ejusnam uxor futura sit in vitâ æternâ, ea quæ septem nupserrat fratribus. Hi enim ex lege defuncto altero se invicem in ducendâ una uxore excipiebant. Et si quæ sunt alia.

34. Hoc nomen solet etiam attribui vero Deo, ubi puto salvâ formâ vix idem nomen tribui Patri & Spiritui sancto, nisi quatenus in unitâ eademque essentiâ divinâ considerati, qua ratione ego hodie invocare possum Deum cælestem & dicere. Tu *Joel* quippe qui carnis nostræ particeps & factus & futurus rectè dicitur noster אֵלֶּיָּהּ & vicinus, frater, vindicator. Hoc considerans Jacob dicebat. אֵלֶּיָּהּ Angelus vindicans & liberans me ab omni malo benedicat pueris istis, quo procul omni dubio increatum illum & magnum Angelum in vocavit. Alias & in Esaiâ sæpe membra solent, quantum ego video, dividi per אֵלֶּיָּהּ ita ut cognoscere queam,

queam, quando loquatur **אב** de suo Filio, vel quando loquatur Filius de populo vel alio.

35. Quæ de pretio vel jure redemptionis hîc dici possent, item de vocabulis talia exprimentibus, ego prætereo, cum nimis facile sit ea ad formam reducere. Hoc autem videtur magis necessarium declarare, quomodo significatio polluendi cum significatione liberandi sub unam formam cadant. Puto autem omnia salva fore, cum consideramus, quod pollutio, quæ voce **אב** exprimitur à *propinquitate rei polluentis* in Scripturâ dicatur.

36. Pollutiones Sacerdotum dicuntur, quia appropinquare sibi rem vetitam patiebantur, quocunq; etiam modo id factum fuerit, quem hic explicare forsân esset supervacaneum. Alibi pollutio denominatur à propinquitate sanguinis, quia manus suas plenas habuerunt sanguine, quâ ratione quamvis modo diverso vestis venientis ab Edom in Esaia dicitur pollutus id est, maculatus sanguine. Alibi dicitur civitas polluta, quibus rebus ea tacta sit nimis propinqua docet Zephania. In Malachia autem quomodo ibidem dicantur sacrificia polluta, docet contextus, propinqua enim habebant cecitatem & hujus generis alia vitia: Ut ita ex his ad oculum pateat formæ veritas.

37. Alia incidit radix, nempe **אב** cujus formale dico esse *innixus* est, cujus formæ expressa exempla continet Scriptura. Hinc dicitur inniti baculo arundineo, qui innitebatur Ægypto, quâ phrasi mixtio quædam occurrit cum formali & materiale. Hic enim dico esse *confidere*, qui enim confidit & sperat in aliquo, ille & innititur, quod formale **אב** confidere jure merito ego statuo. Exemplum formalis vide in Equite Samariæ, cujus **אב** innitebatur Rex, talis forsân hominis, qualis erat Naeman Syrus. Exemplum materialis Esa. 50. v. 10. ubi de fiducia in Deum agit Propheta. Descendit hinc **אב** quod significat baculum item fiduciam, unde in Esaia. 2. quando dicitur de baculo panis, forsân lector sibi miras res imaginaretur, quomodo panis habeat baculum, cum non animat vertit ibidem notari illud, quo aliquis innititur & subsidium quarit, ut in allegato loco videre est.

38. Vox

38. Vox כָּפַר pro forma habet *contradixit*, sicuti scriptum est in Malachiâ: Ego contradicam benedictionibus vestris id est, ego benedictiones vestras faciam non benedictiones, in significatione materiali significat maledixit, cui enim Deus maledicit, illi sanè contradicit. Cui autem Deus contradicit, ei omnes creaturæ eo ipso contradicere necesse habent. Sic puto in Jobo intendi hoc: Maledicant ei maledicentes diei, id est, illi jam, qui alias callent amaro & miserabili luctu ejulare & contradicere diei ad id invitati ut diem certum malum precentur non fuisse diem, obq; id jam exercitati in tali ejulandi genere. Hi clament, Dies non sit dies, nox non sit nox, *wehe dem Tage das er jemahls ist erschienen*. In lege dicitur: Maledictus tu in exitu tuo, maledictus in introitu. Id est, cum exis omnia cedant male, omnia se tibi opponant tibiq; contradicant &c. Omnia quæ hinc descendunt, eadem gaudent formâ.

39. Radix כָּפַר in formali significat *tegit*, sicuti solet fieri cum cavemus, ne aliquid videatur, unde Rabbi Mardochai in concordantiis כָּפַר כָּפַר Deinde in materiali significat *expiare*, ex quo discimus, quod expiatio, & כָּפַר in V. T. non sustulerit propriè dicendo peccatum, ita ut homo peccator amplius non fuerit revera, sed quod tantum tegerit, quod eo sensu accipi volo, quo illud vulgatum; Peccatum originis per Baptismum tollitur, non ut non amplius sit, sed ut non imputerur. Quod eò magis innotescit, quando consideramus vocem כָּפַר quæ sumi solet in scripturâ sacrâ pro pretio, quando enim in Lege mandatum erat: Nolite accipere כָּפַר pro animâ homicidæ, illud כָּפַר non purgat homicidam à peccato, sed tantum tegit peccatum, ne animadvertat postea iudex vel alius, eadem ratione sicuti spurius legitimatur à summo principe, literæ ipsæ non absolvunt hunc, sed tegunt tantum, nam neq; Albi, neq; Danubius abluet spurio, id quod est, quod rudi simili volui explanare. Reliqua nomina itidem in formâ convenire comperiemus, sicut כָּפַר quod duplici ratione habet convenientiam, tegebat enim arcam & coram eo *ceυ ιλασηειω* invocabant Deum, ut peccatorum non amplius recordaretur. Repurgandi & removendi significationes mediâ ab hac formâ descendunt.

Signifi-

Significatio pagi vel oppidi cum formâ quadrat, quatenus talia sunt obscura & tecta. Et si quæ sint, sicuti re vera adhuc alia dantur derivata rectè ad hanc formam reducuntur.

40. חרף significat detexit. Quam vocem eo lubentius assumpsit, quo cum majori admiratione lego titulos in Concordantiis Judaicis, & deprehendo illos homines in scrutinio significationis tam ignavos fuisse, quam in conquirendis scrupulis sedulos, nam ita super vocem חרף שפירושו חרף כל לשן חירוף וכל הנגזר כמני הז שפירושו חרף multa dicit, at formam non intellexit, unde גלוי postponit חירוף. Et sic in aliis multis, ut notem occasionaliter, non argumentandum esse in lingua sancta ab ignorantia Judæorum ad ignorantiam Christianorum. Forma hæc occurrit 2. Sam. 23. v. 9. ubi de Heroibus Davidis dicitur, quod se manifestaverint Philistæis *da sie sich dem Feind präsentireten*, sic enima rectè cum Germanis suæ lingvæ oblivisci studentibus loquor. Cum hac forma congruit significatio *prostituendi*, unde in lege uxor dicitur נחרפת quia prostabit detectioni viri, in quo casu scortationis non mors sed בקירת vox forsan quibus Germanis correspondet *ein Rauchschilding* pro pœna erat determinata.

41. Cum hac forma optimè concordat significatio opprobrii, nam detegitur hinc ignominia vel ficta vel vera, unde חרף nō tantum significat simpliciter provocavit i. e. urfit detectionem alterius, sed & probrii affecit vel probrose provocavit, sicut apud Germanos *bistu besser als ein etc.* חרף dicitur hyems vel autumnus, qui detegit terram, omnia enim quæ ornatu suo terram tegebant in aestate scæva hyems aufert, de quo alibi קרר gelu à decalvando dicitur. Sed omnia non possunt hic allegari. Jam enim reminiscor, in initio hujus disputationis dictum esse de ענה quod video omninò ali-quā indigere demonstratione, at cum hæ chartæ nimis excreverunt, differam ea ad disputationem immediate subsequentem.

